

Leden 2025

Nová šance pro Sýrii

Irena Krcháková

Shrnutí

Lidé v Sýrii oslavují svobodnou zemi. Nová přechodná vláda slibuje ochranu žen a menšin, rozpuštění bezpečnostních složek a nový premiér Mohamad Bašír volá uprchlíky z celého světa zpátky do vlasti. Nicméně vzhledem k islamistickým kořenům současné vlády je příznivý scénář méně pravděpodobný. Země minulý měsíc zažila doslova bleskovou ofenzivu povstaleckých uskupení, která vedla k pádu režimu prezidenta Bašára Asada. Nikterak tomu nepomohla ani pomoc ze strany Íránu a Ruska, které se soustřeďují spíše na Izrael a Ukrajinu. Celý svět pozorně sleduje další vývoj.

Hlavní body

- V Sýrii má pracovat nová přechodná vláda, jejím premiérem se stal Mohamad Bašír. Mezi priority řadí bezpečnost, návrat uprchlíků a funkční státní služby.
- Sýrie nadále zůstává roztržštěná mezi různé povstalecké skupiny a je třeba její sjednocení.
- Zásadní roli v budoucím vývoji budou hrát zahraniční spojenci jako Spojené státy a Evropská unie a samozřejmě Turecko, které zřejmě ofenzivu proti režimu Bašára Asada podpořilo.

Mnozí obyvatelé Sýrie si jen stěží pamatují něco jiného než tvrdou politiku Bašára Asada a jeho otce, kteří stáli v čele země posledních víc než padesát let. Byla to doba autoritářské vlády se všemi jejími prvky od potlačování opozice po kontrolu médií. Zpočátku snaha o reformní vládu se po občanské válce v roce 2011 rychle změnila v pravý opak: vojenské hospodářství, potlačování demonstrací a nakonec taky obvinění z použití chemických zbraní proti vlastnímu obyvatelstvu. Tomu všemu napomáhala spojení Sýrie s Íránem a Ruskem, které si v zemi zřídily několik strategicky velmi důležitých základů. Taková byla situace na většině území (západní Sýrie), na severovýchodě převažovali Kurdové a sever ovládalo Turecko. Do takové situace se vrhli ozbrojení povstalci, kteří bleskově obsadili důležitá města a zřídili prozatímní vládu. „Sýrii čeká obnova. Obavy byly z režimu. Tato země se nyní posouvá směrem k rozvoji a obnově, ke stabilitě. Lidé jsou z války vyčerpaní, takže tato země není připravena na další (válku) a do další se také nedostane“, prohlásil lídr Abú Muhammad Džúlání (X, Sky News, 2024).

Kdo s kým a proč

Je to nová šance pro Syřany, anebo země nakonec bude pokračovat v autokracii, kterou zná už dobých padesát let? Politická budoucnost je teď víc než nejistá, a přestože zaznívají různá prohlášení svědčící o demokratizaci, realita nakonec může být úplně jiná. O moc a vliv usilují opoziční frakce, teroristické skupiny a samozřejmě světové mocnosti.

Nová syrská vláda

Hlavní město Damašek obsadili povstalci z islamistického uskupení Haját Tahrír aš-Šám (HTS). Lídr Mohamed Ghazí Džalálí – nyní už známý pod svým občanským jménem Ahmad Šara – souhlasil s předáním moci povstalcům ze Syrské vlády spásy z Idlibu. Premiérem byl jmenován Mohamed Bašír (sunnitský muslim). Přechodný kabinet by měl zemi vést až do března 2025. Bašír má jisté zkušenosti, celý rok 2024 byl premiérem zmíněné Syrské vlády spásy v Idlibu (tj. na území kontrolovaném islamistickým uskupením HTS). Jeho kabinet by měl pracovat až do chvíle, kdy bude zahájen ústavní proces a bude vytvořena řádná nová vláda. Spojené státy už avizovaly, že nový kabinet podpoří, pokud odmítne terorismus, zničí zásoby chemických zbraní a bude chránit práva žen a menšin.

Premiér definoval priority nové vlády: (1) bezpečnost a stabilita země: „Lidé jsou vyčerpaní nespravedlností a tyraní. Je třeba obnovit autoritu státu, aby se lidé mohli vrátit do práce a pokračovat v normálním životě,“; (2) návrat uprchlíků do vlasti: „Moje výzva směřuje ke všem Syřanům v zahraničí: Sýrie je nyní svobodnou zemí, která znovu získala svou hrdost a důstojnost. Vraťte se. Potřebujeme obnovit, postavit naši zemi znovu na nohy a potřebujeme pomoc všech,“; a (3) fungující veřejná správa: „Syřané nemohou žít s nejistotou základních služeb, jako je elektřina, potraviny a voda. Jsme přechodná vláda, ale musíme tyto problémy začít řešit,“ uvedl v rozhovoru pro italský list Corriera della Sera Bašír (Andrea Nicastro, 2024). Dále potvrdil vydání zatykačů na asi 160 lidí napojených na Asadův režim, kteří jsou obviněni z porušování lidských práv a válečných zločinů (a někteří z nich už skutečně jsou za mřížemi). Vůdce HTS Šara pak oznámil rozpuštění bezpečnostní složky bývalé syrské vlády. A v neposlední řadě slíbil spolupráci s mezinárodními organizacemi na zabezpečení skladů, ve kterých by mohly být chemické zbraně. Dramatické změny mají podle něj obyvatelé země vidět do jednoho roku, do tří let čeká hotový přepis ústavy a za čtyři roky by se měly konat nové volby (Maher, H., AlaaElDin,M., 2024).

Turecký vliv

Zásadní roli hraje taky soused Sýrie – Turecko. To oficiálně popírá, že by souhlasilo s tak rozsáhlou ofenzivou a svržením Asadova režimu. Nicméně HTS podpořilo s cílem vyvinout tlak na autoritářského

vůdce a jeho spojence. Sama Ankara ale prý byla překvapená, jak rychlá byla ofenziva a sama žasne nad výsledkem.

To je jedna verze. Ta druhá ale například podle serveru Middle East Eye vypovídá o tom, že Ankara měla s Damaškem výrazné (diplomatické) problémy a pád Asadova režimu považovala za nevyhnutelný. „Je to takřikajíc velmi sterilní revoluce. Od zahájení operace až po místní postupy je vliv Turecka patrný na každém kroku,“ řekl pro server bývalý předseda Národní koalice syrských revolučních a opozičních sil Khaled Khoja (MiddleEastEye.net,2024). Ankara má údajně dvě hlavní priority v Sýrii, a to usmíření různých ozbrojených a opozičních skupin působících v regionu kolem Idlibu a také pomoci při vytvoření prozatímní vlády, která bude zastupovat všechny frakce v zemi. Dá se proto očekávat, že právě turecké instituce budou v blízké budoucnosti hrát klíčovou roli při formování nového politického modelu.

Kurdové

V neposlední řadě jsou tu taky Kurdové, kteří si zřejmě budou chtít udržet své pozice na severovýchodě země. Aliance Syrská demokratická síla (SDF) sdružuje kurdské, arabské, asyrské, arménské a turkmenské milice, které byly založené už během občanské války v roce 2011. Kontrolují zhruba jednu třetinu území a podle Turecka pro ně v nové Sýrii není místo. Ankara totiž SDF považuje za spojence Strany kurských pracujících (PKK), kterou můžeme bez nadsázky označit za úhlavního nepřítele Turecka. PKK totiž už dobrých čtyřicet let vede boj za autonomní Kurdistan a práva Kurdů v Turecku a dalších oblastech.

Islámský stát

Je docela dobře možné, že nepřehledné a roztříštěné situace se pokusí využít taky teroristická organizace Islámský stát (IS). Ten sice byl poražen v roce 2019 a ztratil dobyté oblasti ve východní a severní Sýrii, nicméně jeho povstalecké buňky zůstávají aktivní hlavně v odlehlých oblastech mimo velká města. V obavě, aby IS nenabral na síle, podnikly Spojené státy vzdušené údery proti jeho základnám a bojovníkům. Namířily na 75 cílů. „Všechny organizace v Sýrii by měly vědět, že je budeme hnát k odpovědnosti, pokud budou jakýmkoliv způsobem spolupracovat s IS nebo ho podporovat,“ uvedl generál Michael Erik Kurilla (Ryšánek, 2024) s tím, že útoky mohou v budoucnu pokračovat. S podobnými starostmi se na případné posílení pozic Islámského státu dívá taky Evropská unie: „Musíme se vyvarovat opakování strašlivých scénářů z Iráku, Libye a Afghánistánu. Je třeba chránit práva všech Syřanů, včetně menšinových skupin, a také je zásadní zachovat územní celistvost Sýrie“, řekla šéfka unijní diplomacie Kaja Kallasová (ČT24, 2024).

Spojené státy

Spojené státy zkrátka nelze vynechat. V oblasti mají svoje zájmy, dosud podporovaly Kurdy na severu a koneckonců vojensky jsou v zemi stále přítomni, na území operuje přibližně 900 vojáků (a dalších 2 500 v Iráku). A na názoru USA bude v dalším vývoji záležet. Prohlášení stávající administrativy prezidenta Joea Bidena jsou taková, že nová syrská vláda bude mít podporu, pokud nastoupí cestu demokratizace a antiterorismu. Ministr zahraničí Antony Blinken se nechal slyšet, že Amerika bude spolupracovat se syrskými skupinami a partnery v blízkovýchodním regionu, aby tak byla zajištěno co nejhladší předání moci.

Jenže se blíží čas, kdy současný prezident Joe Biden předá moc Donaldu Trumpovi a bude to on a jeho ministři, kteří budou spolurozhodovat o dění na Blízkém východě. S odkazem na nového prezidenta vyjádřil Šará naději, že zruší protisyrské sankce. Diplomaté, kteří na přelomu roku navštívili Damašek,

popsali vůdce země jako pragmatického politika a Washington následně zrušil desetimilionovou odměnu za jeho hlavu.

Jsou to teroristé nebo ne?

Svět teď musí vyřešit otázku, jestli v Sýrii budou vládnout teroristé, nebo ne a jak se k nim vůbec postavit – jaký zaujmout postoj, jakou vymyslet strategii, jak a s kým budou jednat atd. Podle ředitele odboru Blízkého východu a severní Afriky z ministerstva zahraničí Petra Hladíka je nutné počkat na to, jak vůbec bude vypadat vládní orgán, kdo v něm zasedne a jaká bude jeho deklaratorní politika.

Je prostý fakt, že THS je na seznamu teroristických organizací mnoha zemí a organizací, například Evropská unie. Spojené státy považují islamistické uskupení Haját Tahrír aš-Šám za teroristickou organizaci a na jejího vůdce vypsaly v roce 2018 odměnu deset milionu dolarů. Organizace spojených národů samotné THS k teroristům neřadí, ale její hlavní složku považuje za napojenou na al-Káidu. Postoj Turecka je komplikovaný, protože na jednu stranu je oficiálně zařadilo na seznam teroristů, na druhé straně s nimi v některých oblastech spolupracovalo jako s opozicí pro Asadovi.

Teď je víc než na místě opatrnost. Damašek si podle některých zemí zaslouží šanci a správná vyjednávací taktika by mohla zemi pomoci k opatrným demokratickým procesům. Změnu postoje zvažuje například Velká Británie, vyjednávače chce do země vyslat Francie. „Ten krok další, že bude nutné i s napravenými islamisty začít jednat, je na cestě, ale mělo by to být, jak se říká – mít v jedné ruce ratolest, ve druhé klacek,“ myslí si bezpečnostní expert Milan Mikulecký (ČT24, 2024). České ministerstvo zahraničí na začátku roku oznámilo, že obnovilo činnost zastupitelského úřadu, ambasádu v Damašku povede ve funkci chargé d'affaires Vítězslav Pivoňka. Opatrná diskuze probíhá taky ve Spojených státech, které taktéž zvažují přímá jednání. Tamní diplomacie prý označení „teroristé“ přezkoumá.

Největším poraženým je Rusko

Rusko udělá vše pro to, aby si v oblasti mohlo nechat svoje vojenské základny nebo alespoň stáhnout vojáky a všechno svoje vybavení. Jinak se opravdu stane tím největším poraženým. Moskva má totiž v oblasti několik bašt, které využívá k podpoře vojenských operací a dalších strategických zájmů v celém regionu – Blízký východ, Středomoří a Afrika. Jde mimo jiné o základnu Hmímím: hlavní centrum ruských leteckých operací v Sýrii, postavená byla už v roce 2015 a od té doby prošla významnou modernizací za miliardy dolarů, včetně rozšíření ranvejí, aby umožnila provoz těžkých vojenských letadel. Moskva využívala základnu mimo jiné k bombardování nepřátel Asadova režimu. Základna Tartús: která je jediným ruským přístavem ve Středomoří. Zbudována byla už v éře Sovětského svazu a znovu zprovozněná v roce 2012. Jde především o důležité logistické a zásobovací centrum pro ruské námořnictvo. Smlouvy o provozu základen mělo Rusko s Asadovým režimem uzavřené až do roku 2066.

Rusko dlouhodobě pomáhalo Bašáru Asadovi a podporovalo ho mimo jiné taky vojensky. Do syrské občanské války se zapojilo v roce 2015 a svými letadly útočilo na pozice teroristické organizace Islámský stát, ale taky na povstalce Svobodné syrské armády a v neposlední řadě civilní cíle jako nemocnice nebo tržiště, zkrátka proto, aby podpořilo prezidentovi legitimitu. Teď je postavení Moskvy de facto neudržitelné. Pád Asadova režimu je pro Rusko bezesporu porážkou a teď bude záležet na tom, jak moc to bude Moskvu bolet. Kreml se teď bude snažit zachránit co se dá.

Jak se k přítomnosti ruských vojáků, kterých prý v Sýrii zůstávají tisíce, postaví HTS zatím není jasné. Podle redaktora Českého rozhlasu Ondřeje Soukupa jsou základny v tuto chvíli z vojenského hlediska neubránitelné. Pokud by se povstalci rozhodli záútočit, škody budou obrovské. Proto se Rusové teď snaží domluvit na prodloužení svého působení anebo aspoň na nějaké formě koordinovaného

odchodu. Proto teď Kreml vede rozhovory se všemi zainteresovanými stranami. „Tyto základny jsou pro Rusy velmi významné vzhledem k tomu, že z nich měli možnost ovlivňovat například úžiny Bospor a Dardanely ze severu i z jihu (...) a také plánovat a provádět operace zejména v oblasti severní Afriky,“ řekl bývalý náčelník Generálního štábu Armády ČR Jiří Šedivý (ČT24, 2024).

Závěr

Jestli to je nová šance pro Sýrii? Lepší šance už ani neexistuje. Povstalci rychle a relativně bez nekrvavě zvrhli režim Bašára Asada, který terorizoval zemi celé 21. století. Zbavili se nechtěného. Ale co teď? Země je roztržštěná mezi různé skupiny s různými záměry a smýšlením. Navíc jsou tady světové mocnosti, které chtějí využít příležitosti a „pomocť s prosazením vlastních správných myšlenek“. Je však teď pouze na Syřanech samých, jak se k věci postaví a jakou vůli prosadí. Jestli teď tancují v ulicích a radují se z osvobození, je to jenom dobře. Jestli teď nová vláda slibuje konec terorismu a vyzývá uprchlíky, aby se vrátili a země měla díky nim šanci na obnovu ekonomiky, spravedlnosti a demokratizace, je to ještě lepší.

Svět se dívá. Sice opatrně, ale s nadějí hledí do Damašku. Teď by na místo vojáků měli přijít diplomaté. Podpora ze strany Západu by mohla dát občanům novou naději. Bezpečnostní jednotky by ale zatím měly zůstat v pohotovosti.

Zdroje

- X, Sky News (2024, 10. 12.). <https://x.com/SkyNews/status/1866540466591678731>
- Andrea Nicastro (2024, 11. 12.). Mohamed al-Bashir: "We will guarantee the rights of all Syrian peoples. A message to all refugees - we want to bring them back". Corriere.it. https://www.corriere.it/esteri/24_dicembre_11/mohamed-al-bashir-we-will-guarantee-the-rights-of-all-syrian-peoples-a-message-to-all-refugees-we-want-to-bring-them-back-94fcfc9b-a39e-4c94-8e11-d33c8d64cxlk.shtml?refresh_ce
- Maher, H., AlaaEldin,M. (2024, 30. 12.) Syria's de facto leader says holding elections could take up to four years. Reuters.com. <https://www.reuters.com/world/middle-east/syrias-de-facto-leader-says-holding-elections-could-take-up-four-years-2024-12-29/>
- MiddleEastEye.net (2024, 8. 12.). What's next for Turkey in Syria? <https://www.middleeasteye.net/news/whats-next-turkey-syria>
- Ryšánek, A. (2024, 8. 12.) USA podnikly v Sýrii desítky vzdušných úderů proti Islámskému státu. Seznamzpravy.cz. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-usa-podnikly-v-syrii-desitky-vzdušnych-uderu-proti-islamskemu-statu-266032>
- ČT24 (2024, 11. 12.). Nový režim v Damašku chce bezpečnou Sýrii a návrat uprchlíků. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/asad-je-v-bezpeci-tvrdi-rusko-usa-kladou-islamistum-podminky-356141>
- ČT24 (2024, 9. 12.). Západ zvažuje zbavit syrské islamisty teroristické nálepky. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/zapad-zvazuje-zbavit-syrske-islamisty-teroristicke-nalepky-356098>
- ČT24 (2024, 9. 12.) Rusové budou škemrat, aby si základny v Sýrii mohli ponechat, míní analytik. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/rusove-budou-skemrat-aby-si-zakladny-v-syrii-mohli-ponechat-mini-analytik-35608>

Autor

Irena Krcháková

V minulosti se věnovala především oblasti mediálních studií a sémiotiky, nyní rozšiřuje své obzory na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v oboru historická sociologie. Zaměřuje se odborně na domácí politickou scénu, sociální a zdravotnická témata a věnuje se také obrannému průmyslu, dopravě a energetice. Má bohaté zkušenosti s mezinárodní politickou agendou, včetně evropských témat, Evropské unie, politiky Spojených států, OSN a NATO. Profesioně se uplatnila jak v rozhlase, tak v České televizi. Ve volném čase se nejčastěji věnuje sportu a své dceři.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz